

Mokinių iš (ne)palankios socialinės, ekonominės ir kultūrinės aplinkos ugdymo(si) pasiekimai ir parama jų veiksmingam mokymuisi

2022
gruodis,
Nr. 6 (203)

ISSN 2669-0977

Šaltinis: LMT projektas „Mokymuisi palankios aplinkos kūrimas: mokyklos bendruomenę įgalinančių veiksmų paieška“ GALIA (Nr. S-DNR-20-1)

Pagrindiniai klausimai

Kokios yra mokinių iš (ne)palankios socialinės, ekonominės ir kultūrinės aplinkos ugdymo(si) pasiekimų tendencijos?

Kokie gali būti palankios mokymuisi aplinkos kūrimo veiksniai?

Kokios yra rekomendacijos mokytojui, ugdant mokinius iš (ne)palankios socialinės, ekonominės ir kultūrinės aplinkos?

Kokie yra esminiai veiksmingo konsultavimo (individualaus ar grupinio) aspektai?

Lietuvos strateginiuose dokumentuose suformuluotas tikslas – užtikrinti prieinamą, įtraukų ir kokybišką švietimą kiekvienam vaikui (mokiniui) – įpareigoja švietimo bendruomenę visais lygmenimis (nacionaliniu, savivaldos ir mokyklos) to siekti. Ugdymo kokybės ir mokinio šeimos socialinės, ekonominės ir kultūrinės (toliau – SEK) aplinkos sąsajos nuolat patenka į švietimo politikos ir praktikos akiratį, nes mokinio SEK aplinka, kaip vienas iš kontekstinių veiksnių, dažnai lemia jo mokymo(si) pasiekimus.

Mokytojo veikla gana vienareikšmiškai pripažįstama kaip viena svarbiausių sąlygų, darančių įtaką mokinių iš nepalankios SEK aplinkos mokymosi procesui ir pasiekimams. Kompetentingi mokytojai gali turėti didelį teigiamą poveikį šių mokinių rezultatams – pakankamai stiprų, kad sumažintų pasiekimų skirtumus tarp palankioje SEK aplinkoje gyvenančių ir tokių sąlygų neturinčių mokinių (OECD, 2012). Todėl ši švietimo problemos analizė yra skiriama mokytojams ir mokyklų bendruomenėms, siekiančioms kurti veiksmingas mokymo(si) sąlygas mokiniams iš (ne)palankios socialinės, ekonominės ir kultūrinės aplinkos. Taip pat analizė yra aktuali ir aukštosios mokykloms, ugdančioms būsimus pedagogus.

Visos mokyklos bendruomenės esminis uždavinys, ugdant mokinius iš nepalankios SEK aplinkos, yra tikslingai siekti jų aktyvaus, sąmoningo ir pozityvaus įsitraukimo į ugdymo(si) procesą. Tam būtini daugiaplaniai vadybiniai sprendimai, susiję su mokytojų gerovės puoselėjimu, veiksmingai dirbsiančių mokytojų ugdymu, šių mokinių galių stiprinimu ir įtraukaus ugdymo kultūros kūrimu, išvengiant bet kokios segregacijos. Rūpintis visų mokinių ugdymosi procesu yra kertinis mokyklos vadovo ir mokyklos bendruomenės tikslas. Mokytojo lygmeniu būtų reikšminga kurti emociškai artimus ir darnius santykius su mokiniais iš nepalankios SEK aplinkos, mokymą pritaikyti prie jų kognityvinio pasirengimo ir padėti mokiniams tikėti savo galimybėmis gerai mokytis. Aukšti mokytojo lūkesčiai yra svarbūs visiems mokiniams, taip pat ir iš nepalankios SEK aplinkos, nes jie lemia tiek didesnius reikalavimus, tiek didesnę mokytojo paramą. Siekiant, kad konsultacijos mokiniams iš nepalankios SEK aplinkos būtų veiksmingos, jos turi būti teikiamos mažomis grupėmis, ilgalaikės ir intensyvios. Per konsultacijas dėmesį derėtų sutelkti į pagrindines mokomųjų dalykų žinias ir įgūdžius. Tikslūs mokytojo paaiškinimai, užduočių atlikimo pavyzdžiai, praktikos galimybės, įtvirtinant įgūdžius, ir grįžtamasis ryšys yra mokinių iš nepalankios SEK aplinkos aukštesnių pasiekimų sąlyga.

Kokios yra mokinių iš (ne)palankios socialinės, ekonominės ir kultūrinės aplinkos ugdymo(si) pasiekimų tendencijos?

- Įvairių šalių tarptautinių mokinių pasiekimų tyrimų (pvz., TIMSS, PISA) rezultatų analizė rodo, kad nepriklausomai nuo to, kokia šalis dalyvavo tyrime, nepalanki mokinių socialinė, ekonominė ir kultūrinė aplinka turi aiškias sąsajas su mokinių pasiekimais. Panašu, kad tai būdinga visoms šalims: ir Europos, kuriose ryškesnė individualistinė kultūra, ir Azijos, kuriose labiau puoselėjama bendruomeninė kultūra. Vadinasi, visos šalys susiduria su problemomis, susijusiomis su lygių galimybių ir veiksmingumo švietimo sistemoje ir mokykloje užtikrinimu.
- Lietuvoje, Estijoje, Lenkijoje ir Latvijoje mokinių akademiniai pasiekimai priklauso nuo dviejų tarpusavyje susijusių veiksnių – mokinio šeimos ekonominės, socialinės ir kultūrinės aplinkos ir mokyklos vietovės (kaimo ar miesto), kuri savo ruožtu priklauso nuo SEK konteksto (Zabulionis, 2020).
- Lietuvoje per visus TIMSS tyrimo ciklus, vykdytus nuo 1995 m. iki 2019 m., buvo matyti tendencija, kad kuo mokykloje daugiau mokinių, gyvenančių nepalankios SEK aplinkos sąlygomis, tuo matematikos ir gamtos mokslų pasiekimai prastesni. Ir atvirkš-

čiai – kuo mokykloje daugiau mokinių, gyvenančių palankios SEK aplinkos sąlygomis, tuo matematikos ir gamtos mokslų pasiekimai aukštesni (TIMSS tyrimo antrinė duomenų analizė, 2022).

- Lietuvoje mokiniai iš palankios SEK aplinkos linkę turėti didesnę mokymosi motyvaciją ir aukštesnius mokymosi pasiekimus nei mokiniai iš nepalankios SEK aplinkos. Ryškėja, kad mokiniai, turintys menką pasiekimų motyvaciją, linkę suvokti klasės aplinką kaip mažiau motyvuojančią, mažiau struktūruotą ir mažiau nuspėjamą (Erentaitė ir kt., 2022).
- Vis dėlto, **kai kurie mokiniai, nepaisant nepalankios socialinės, ekonominės ir kultūrinės padėties, pasiekia aukštą akademinį žinių lygį. Vidutiniškai visose EBPO šalyse vienas iš dešimties nepalankioje padėtyje esančių mokinių sugeba pademonstruoti labai aukštus skaitymo rezultatus ir patekti į aukščiausią pasiekimų ketvirtadalį. Tai rodo, kad nepalanki mokinio padėtis nėra lemtinga.** Šalyse (Australijoje, Kanadoje, Estijoje, Honkonge (Kinija), Airijoje, Makao (Kinija) ir Jungtinėje Karalystėje), kuriose visų mokinių pasiekimų rezultatai viršija EBPO vidurkį, daugiau nei 13 proc. nepalankioje padėtyje esančių mokinių buvo akademiškai atsparūs, tai yra pasiekė bendrą aukščiausią mokymosi rezultatų ketvirtadalį (OECD, 2019).

Kokie gali būti mokymuisi palankios aplinkos kūrimo veiksniai?

Mokyti skatinančios aplinkos kūrimas mokiniams iš nepalankios SEK aplinkos gali būti siejamas su keliais lygmenimis (1 pav.). Pirmasis yra organizacinių veiksnių lygmuo, susijęs su mokyklos vadovų darbu ir lyderyste, kaip jungiančia ir ugdančia grandimi, turinčia galių spartinti mokinių mokymosi pasiekimų

gerėjimą, pasitelkiant organizacijos bendruomenės įgalinimą ir jos profesinės gerovės puoselėjimą. Antrasis lygmuo yra mokytojo darbo plotmė, atliepiant šių mokinių mokymosi poreikius, kuriant emociškai artimus santykius su jais ir taikant veiksmingas mokymo ir mokymosi strategijas. Trečiuoju – mokinio lygmeniu – mokyklos bendruomenė turėtų stiprinti mokinių galias, siekdama sudaryti sąlygas palankesnei jų mokymuisi aplinkai sukurti.

1 pav. Mokymuisi palankios aplinkos kūrimo lygmenys ir jų veiksniai

Tyrimo duomenys (Mokymuisi palankios aplinkos kūrimas: mokyklos bendruomenę įgalinančių veiksmų paieška. Tyrimo ataskaita, 2021) rodo, kad:

- **mokyklos bendruomenė pasižymi sveikoms organizacijoms būdingais požymiais, kai rūpinasi darbuotojų gerove, skatina didesnį mokytojų įsipareigojimą organizacijai, didesnį įsitraukimą į darbą ir puoselėja psichologinį įgalinimą.** Toks vadovo elgesys ir darbo aplinka mažina negatyvų išorinių aplinkybių poveikį, didina pozityvią įtaką profesinei mokytojų gerovei, kuri savo raiška (didele pasitenkinimu darbu ir mažu nesaugumu darbe) kuria vertę organizacijai;
- augindami veiksmingai dirbantį darbuotoją, mokyklų vadovai, įgalindami mokytojus ir taip padrąsindami juos tikėti savo gebėjimais, skatina mokytojų įsitraukimą į darbą ir įsipareigojimą organizacijai. **Kuo labiau mokytojas jaučiasi įgalintas, įsitraukęs ir įsipareigojęs, tuo pozityviau jis vertina pokyčius ir sėkmingiau tvarkosi juos įgyvendindamas, dirbdamas su įvairių poreikių mokiniais;**
- mokyklose, kuriose mokosi nemažai mokinių iš nepalankios socialinės, ekonominės ir kultūrinės aplinkos, labai svarbi mokyklos vadovo mokymo ir

mokymosi lyderystė. Ryškėja, kad kuo labiau vadovas rūpinasi mokymu ir mokymusi, tuo labiau jis yra linkęs dalytis lyderyste su bendruomene. Taigi, **kartu su vadybinių procesų išmanymu, dalijimusi lyderyste, svarbu, kad vadovai suprastų patį ugdymo procesą ir rūpintųsi mokymo ir mokymosi procesų mokykloje puoselėjimu.**

Vadybiniu lygmeniu taip pat reikšminga užtikrinti sąlygas, kurios padėtų stiprinti mokinių galias, tai yra atsižvelgti į mokinių iš nepalankios SEK aplinkos fiziologinius (fizinio aktyvumo, brandos ir mitybos) poreikius. Įvairių fizinio aktyvumo veiklų pasiūla, vėlesnis pamokų pradžios laikas paauglystės laikotarpiu, sudėtingų užduočių ar atsiskaitymų pirmose pamokose neskyrimas – tai priemonės, padedančios atliepti mokinių poreikius, atsižvelgiant į jų brandos ypatumus.

Atkreiptinas dėmesys, kad **vadybiniu lygmeniu būtina vengti mokinių segregacijos ir selekcijos visais lygmenimis (mokyklos ar klasės).** Kaip pažymi Idesas Nicaise'as (2022), jau daugiau nei tris dešimtmečius tyrinėjantis švietimo nelygybę, segregacija sukelia daugiaplanius padarinius visais švietimo lygmenimis (2 pav.).

2 pav. Segregacijos pasekmės

Parengta pagal Nicaise (2022) pranešimą

Dar vienas įrodymas, kad mokinių grupavimas į tam tikras vienalytes mokinių grupes (pvz., pagal pasiekimus) nėra tinkamas, yra mokslininkų grupės (Papachristou ir kt., 2021) įrodymai apie nenumatytą gebėjimų grupavimo poveikį neakademiniams rezul-

tatams. Tyrimo rezultatai rodo, kad 7 metų amžiaus mokinius suskirsčius į klases pagal gebėjimų grupes, žemesnių gebėjimų mokiniai iki 14 metų pasižymi didesniu hiperaktyvumu ir emocinėmis problemomis – net ir tada, jei vėliau grupavimas pakeičiamas.

Kokios yra rekomendacijos mokytojui, ugdant mokinius iš (ne)palankios socialinės, ekonominės ir kultūrinės aplinkos?

Vienas reikšmingiausių veiksnių, darančių įtaką mokinių iš nepalankios SEK aplinkos pasiekimams, yra

mokytojo profesionalumas. Jis apima pedagogo savo profesinės praktikos refleksiją ir tobulinimą, bendradarbiavimą su kolegomis ir mokinių tėvais. Mokinių iš nepalankios SEK aplinkos mokymuisi yra svarbūs trys mokytojo darbo aspektai (3 pav.).

3 pav. Trys mokytojo darbo aspektai

Mokiniai mokosi geriausiai ir gali pasiekti aukštų pasiekimų, kai su jais sukuriama emociškai artimi ir darnūs santykiai. Tyrimai rodo, kad mokiniai iš nepalankios socialinės, ekonominės ir kultūrinės aplinkos patiria daugiau socialinių, emocinių ir elgesio problemų, todėl tarpasmeninių santykių kokybė gali būti ir mokymosi motyvaciją lemiantis veiksnys. Geri mokytojo ir mokinio santykiai padeda mokiniams jaustis svarbiems mokykloje, susitapatinti su mokykla, kaip vieta, kurioje jie nori leisti laiką. Vykstant mokymo procesui, **mokytojai**, siekdami kurti artimą emocinį santykį, **turėtų rodyti mokiniams,**

kad šie yra priimami ir reikalingi. Pabrėžtina, kad mokiniai pirmiausia girdi žodžio emocinį turinį ir ne visada išvelgia jo prasmę. Tokiu atveju mokytojo priekaištai „nesugebėjai“, „nepadarei“, „visada neatlieki“ gali paskatinti mokinį save pajusti kaip „nemokantį“, „blogą“, „nesugebantį“ ir sukelti nuoskaudą, nusivylimą ar nenorą mokytis. Emociškai palankus santykis turi būti sukurtas dar mokymosi proceso pradžioje ir tapti mokinio mokymosi proceso ramsčiu. **Mokytojas privalo vadovautis teigiamo naratyvo nuostatomis**, pabrėžti tai, ką mokinys atliko, kas jam pasisekė ar pavyko (1 lentelė).

1 lentelė. Mokinio laukiami ir nelaukiami žodžiai

Laukiami žodžiai	Nelaukiami žodžiai
Aš džiaugiuosi , kad šiandien esi mano pamokoje.	Pagaliau pasirodei (atėjai...)
Man svarbu, kad Tu išmokai ...	Negirdi, nematai...
Tu iš tiesų daug dirbai ir aš matau , kad sugebėjai...	Niekada nepadarei...
Pastebėjau, kad šiandien padarei mažiau klaidų. Tu jau moki taikyti (naudoti, apskaičiuoti, sukurti, parašyti...)...	Nesugebėjai...
Aš matau, kad šios užduoties, kuri yra susiję su ..., Tu neatlikai. Aš norėčiau Tau paaiškinti šį aspektą dar kartą.	Visada neatlieki...
Norėčiau pasiūlyti Tau savo pagalbą (atlikimo pavyzdį, paaiškinimą...)	Kodėl tu nesupranti (nepadarei, neatlieki)?

Tyrimai rodo, kad mokytojams gali būti būdingas labiau neigiamas požiūris į mokinius iš nepalankios SEK aplinkos (Savolainen ir kt., 2020), todėl tikėtina, kad mokytojai jiems kels mažesnius reikalavimus ir nepuoselės jų augimo mąstysenos (neskatins pasitikėti savo gebėjimų tobulinimu, neakcentuos pastangų svarbos). Tiek mūsų šalyje (Brandišauskienė ir kt., 2021), tiek kitose valstybėse (Destin et al. 2019) atlikti tyrimai rodo, kad ir patys mokiniai iš nepalankios SEK aplinkos mažiau vadovaujasi augimo mąstysena nei jų bendraamžiai, augantys palankioje aplinkoje. Todėl **mokytojas turėtų ieškoti būdų, kaip padėti mokiniams žvelgti į savo gebėjimus kaip į turinčius vystymosi potencialą, ir kartu parodyti, kad jam (mokytojui) rūpi mokinio gebėjimų augimas, tobulėjimas.** Šiuo atveju veiksminga:

- rodyti susidomėjimą mokinio darbu ir vertinti jo pastangas („Tu iš tiesų daug dirbai ir aš matau, kad sugebėjai...“);
- mokinio gebėjimų tobulėjimą planuoti mažais žingsneliais, kurie užtikrintų mokymosi sėkmę, skatintų mokinio saviveiksmingumą („Aš galiu“) ir stiprintų vidinę mokymosi motyvaciją;
- mokiniui susidūrus su nesėkme ar nenorint mokytis, mokyti jį kontroliuoti savo mokymosi procesą, atsa-

kant į klausimus: kas atsitiko atliekant užduotį? Kaip aš jaučiuosi? Kas sukelia tokius jausmus? Ką ir kaip galima padaryti panašioje situacijoje kitą kartą, siekiant pakeisti mokymosi rezultatą?

Pati mokinio augimo mąstysena ne visada lems ryškius pokyčius, bet ji gali paskatinti svarbius mokymosi tikslų stebėjimo ir mokymosi savireguliacijos procesus, kurie vėliau lemia geresnį mokymosi rezultatą. Svarbu suprasti, kad prasti mokinio rezultatai nerodo aukščiausios jo pasiekimų ribos, o, tikėtina, rodo minimalią. Todėl **aukšti lūkesčiai yra svarbūs visiems mokiniams, taip pat ir kilusiems iš nepalankios SEK aplinkos.**

Mokymasis yra sunkus ir sudėtingas kognityvinis procesas ir mokinio darbas. Jis reikalauja pastangų, nes įvairūs mokymosi procesai (pvz., analizuoti informaciją), kurių reikalaujame iš mokinių, nėra automatiškai išmokstami. Moksliniai tyrimai rodo, kad mokiniams, kurie turi mažai dalykinių žinių ir įgūdžių (tai yra pradedantiems mokytis mokiniams), būtinas aiškus ir tikslus mokytojo vadovavimas. Pradedančių mokytis mokinių ir mokinių „ekspertų“ kognityviniai skirtumai pateikiami 2 lentelėje.

2 lentelė. Mokinių pasirengimo mokytis palyginimas pagal kognityvinį jų pasiruošimą

Pradedantis mokytis mokinys	Mokinys „ekspertas“
Turi nedaug svarbių bendrųjų žinių	Turi daug svarbių bendrųjų žinių
Mokydamasis remiasi trumpalaikėmis atmintimis	Mokydamasis remiasi ilgalaikėmis atmintimis
Trūksta efektyvių sėkmingo užduoties atlikimo vaizdinių	Turi aiškius sėkmingo užduoties atlikimo vaizdinius
Neturi būtinųjų automatizuotų procedūrinių žinių	Būtinios procedūrinės žinios yra automatizuotos
Problemas sprendžia pagal detalių žingsnių schemas	Intuityviai sprendžia problemas (geba numatyti pasekmes)
Siekia paviršinio detalumo	Siekia aiškios, konceptualios struktūros
Išmoksta mažai , kai yra pateikiama nauja informacija	Išmoksta daug naujos informacijos, kuri turi sąsajas su jau turimomis žiniomis
Išmoksta geriau , kai yra teikiami aiškūs, detalūs nurodymai ir praktinės veiklos pavyzdžiai	Išmoksta daugiau remdamasis atradimų prieiga
Gali dažniau patirti kognityvinę perkrovą , nes dėmesys yra „užliejamas“ naujos informacijos	Nepatiria kognityvinės perkrovos, nes dėmesys atsiremia į žinių „atramas“, esančias ilgalaikėje atmintyje

Šaltinis: Mokymuisi palankios aplinkos kūrimas. Rekomendacijos mokyklų vadovams ir švietimo politikams, 2021

Taigi, **mokinių kognityvinis pasirengimas mokytis yra skirtingas, ir mokytojas turi atitinkamai parinkti savo darbo strategiją, kad padėtų mokiniui veiksmingai mokytis.** Pradedantiems mokytis mokiniams, dažnai kilusiems iš nepalankios SEK aplinkos, būtina išsamiai paaiškinti kiekvieną užduoties žingsnį ir įtvirtinti mokomąją medžiagą. Tyrimais nustatyta, kad pradėjus mokytis naują temą, mokiniai geriau įsimena, kai aiškinimas ar pratybos, skirtos mokomajai medžiagai įtvirtinti, paskirstomos per tam ti-

krą laiko intervalą (per kelias pamokas). Svarbu, kad mokydamas šiuos mokinius, mokytojas sutelktų dėmesį į jų jau turimas žinias: padėtų suprasti ir išmolti pagrindinius mokomo dalyko informacijos principus ir nepalikėtų klaidingų žinių modelių ar schemų. Taip pat **būtina suteikti grįžtamąjį ryšį apie mokinio mokymosi procesą ir rezultatą**, nes tai turi vidutinį ar didelį reikšmingą poveikį mokinių mokymuisi. Pagrindiniai mokytojo vadovaujamo mokymo principai pateikiami 4 pav.

4 pav. Pagrindiniai mokytojo vadovaujamo mokymo principai

Šaltinis: *Mokymuisi palankios aplinkos kūrimas. Rekomendacijos mokyklų vadovams ir švietimo politikams, 2021*

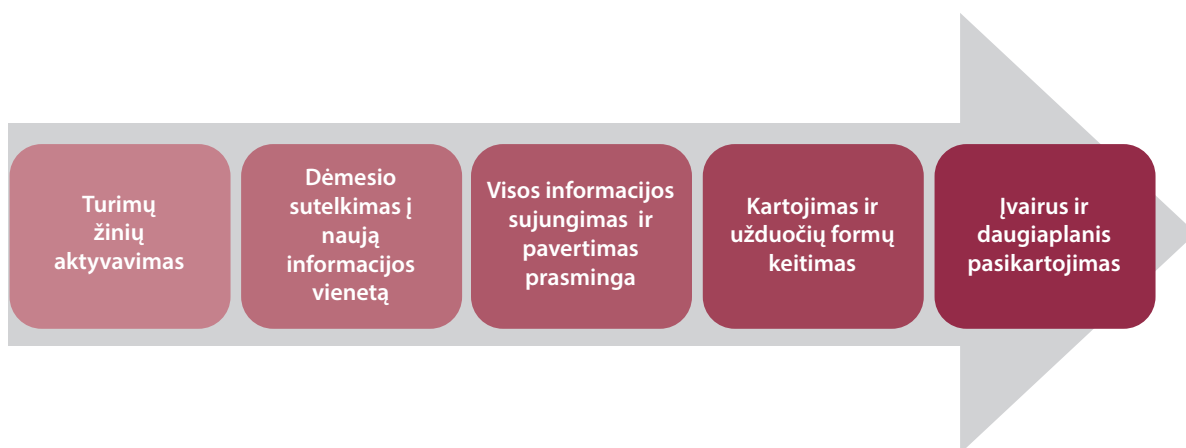
Kokie yra esminiai veiksmingo konsultavimo (individualaus ar grupinio) aspektai?

Gana dažnai mokiniai iš nepalankios SEK aplinkos bus tie ugdytiniai, kuriems reikės individualios mokytojo pagalbos ir švietimo pagalbos specialistų konsultacijų. Įvairių šalių tyrimų duomenys rodo, kad **aktyvus konsultavimas yra viena iš efektyviausių taikomų intervencinių priemonių**, turinčių didelį teigiamą poveikį mokinių mokymosi pasiekimams. **Kad konsultacija būtų veiksminga, ji turi tenkin-**

ti tam tikras organizacines sąlygas: trukmė – iki 30 min., konsultacijų dažnis – 2–3 kartai per savaitę, mokinių grupės dydis – 2–4 mokiniai (daugiausia 5 mokiniai).

Kaip ir per pamokas, per konsultacijas dirbant su pradedančiais mokytis mokiniais, labai svarbi konkreti mokymo parama, tikslus ir aiškus vadovavimas, užduoties atlikimo pavyzdžių pateikimas. Teikiant individualias ir grupines konsultacijas, rekomenduojama dirbti, vadovaujantis 5 pav. pateiktais išmokimo žingsniais.

5 pav. Išmokimo žingsniai

Tyrimų rezultatai rodo, kad sėkmingiausi mokytojai, dirbdami su šia mokinių grupe, daugiau laiko skiria mokomajai medžiagai kartoti, klausinėti, mokinių su-

pratimui tikrinti, klaidoms atrasti ir išsiaiškinti, praktinėms užduotims. Veiksmingos konsultacijos abėcėlė pateikiama 3 lentelėje.

3 lentelė. Veiksmingos konsultacijos abėcėlė

A	Konsultacijas individualizuokite , kad jos atitiktų mokinio poreikius. Mokinio mokymosi rezultatai ir jų pažanga pagerės, jei konsultantas teiks tikslingą pagalbą, stiprindamas žinias ir įgūdžius, kurių trūksta.
B	Drauge su mokiniu suformuluokite mokymosi tikslą, susijusį su konkrečiu mokymosi rezultatu. Aiškiai įvardytas ar užrašytas mokymosi tikslas padės mokiniui suprasti savo mokymosi rezultatą.
C	Pateikite aiškius nurodymus , ko reikia konkrečiai užduočiai atlikti ir kaip susieti su tuo, ką mokinys jau žino arba yra pasiekęs.
D	Jei mokiniui nesiseka, išskaidykite užduotį ir pateikite atlikimo pavyzdį. Parodymas, kaip atlikti užduotį, turi būti siejamas su paaiškinimu, kodėl tai reikia atlikti. Taip susiejame mokinio žinias su tuo, kaip įgytos žinios ir įgūdžiai jam gali būti prasmingi.
E	Suteikite mokiniui galimybių praktikuotis , siekdami, kad besimokantysis nekartotų klaidų. Nuolatinis pa(si)tikrinimas gali tai greičiau stabdyti. Mokinių praktikavimuisi naudokite įvairias ir skirtingo sudėtingumo užduotis, jas kaitaliodami, tai yra pateikite ne įprasta sudėtingėjimo tvarka.
F	Suteikite mokiniui grįžtamąjį ryšį ir mokykite jį patį įsivertinti savo darbą. Grįžtamasis ryšys yra labai vertingas siekiant suprasti, kaip mokinys pasiekia tikslus. Jei mokinys nepasiekia mokymosi tikslo, labai svarbi konsultanto tiksliai ir detaliai pagalba, ką mokinys turėtų daryti.

Šaltinis: *Mokymuisi palankios aplinkos kūrimas. Rekomendacijos mokyklų vadovams ir švietimo politikams, 2021*

Veiksmingai atliepiant individualius mokinių iš nepalankaus SEK poreikius – atpažįstant juos, pritaikant tinkamas ugdymo(si) strategijas ir nukreipiant išteklius, – galima padėti šiems mokiniams įveikti iškylančius mokymosi sunkumus ir sukurti sąlygas jų aukštesniems pasiekimams.

Analizė parengta, remiantis LMT projekto „Mokymuisi palankios aplinkos kūrimas: mokyklos bendruomenę įgalinančių veiksnių paieška“ GALIA (Nr. S-DNR-20-1) rezultatais.

Šaltiniai

- Brandišauskienė, A., Bukšnytė-Marmienė, L., Česnavičienė, J., Daugirdienė, A., Kemerytė-Ivanauskienė, E., Nedzinskaitė-Mačiūnienė, R. (2021). Connection between Teacher Support and Student's Achievement: Could Growth Mindset Be the Moderator? *Sustainability*, 13, 13632.
- Destin, M., Hanselman, P., Buontempo, J., Tipton, E., Yeager, D.S. (2019). Do Student Mindsets Differ by Socioeconomic Status and Explain Disparities in Academic Achievement in the United States? *AERA Open*, 5, 1–12.
- Erentaitė, R., Vosylis, R., Sevalneva, D., Melnikė, E., Raižienė, S., Daukantaitė D. (2022). Profiles of Achievement Motivation and Performance in Middle School: Links to Student Background and Perceived Classroom Climate. *Frontiers in Psychology*, 13, 820247.
- Mokymuisi palankios aplinkos kūrimas: mokyklos bendruomenę įgalinančių veiksnių paieška. Tyrimo ataskaita. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 2021.
- Mokymuisi palankios aplinkos kūrimas. Rekomendacijos mokyklų vadovams ir švietimo politikams. Kaunas, Vytauto Didžiojo universitetas, 2021.
- Nicaise, I. (2022). Systemic determinants of social inequalities in education. Inclusion4Schools International conference, Budapest.
- OECD (2012). *Equity and Quality in Education: Supporting Disadvantaged Students and Schools*. OECD publishing.
- OECD (2019). *PISA 2018 Results (Volume II): Where All Students Can Succeed*. OECD Publishing.
- Papachristou, E., Flouri, E., Joshi, H., Midouhas, E., Lewis, G. (2022). Ability-grouping and problem behavior trajectories in childhood and adolescence: Results from a U.K. population-based sample. *Child Development*, 1, 341–358.
- Savolainen, H., Malinen, O.P., Schwab, S. (2020). Teacher Efficacy Predicts Teachers' Attitudes Towards Inclusion—A Longitudinal Cross-Lagged Analysis. *International Journal of Inclusive Education*, 1–15.
- TIMSS tyrimo antrinė duomenų analizė: mokinių, jų tėvų ir mokytojų nuostatų ir lūkesčių kaita ir ryšys su mokinių pasiekimais. Galutinė ataskaita. Nacionalinė švietimo agentūra, 2022.
- Zabulionis, A. (2020). Tarptautinio švietimo tyrimo OECD PISA Lietuvos ir kaimyninių šalių duomenų tikslinė antrinė analizė. Vilnius: Nacionalinė švietimo agentūra.

ŠVIETIMO PROBLEMAS ANALIZĖ – Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos leidinių serija, skirta politikams, savivaldybių švietimo padalinių specialistams, mokyklos bendruomenei ir plačiajai visuomenei, nušviečianti kylančias ir sprendžiamas švietimo problemas. Leidiniai skelbiami internete adresais: <https://www.smm.lt>; <https://www.nsa.smm.lt/stebesenos-ir-vertinimo-departamentas/svietimo-politikos-analize/serija-svietimo-problemos-analize/>; <https://www.nsa.smm.lt/bendruju-reikalu-departamentas/leidiniai/naujausi/>.

Pasiūlymus, pastabas ar komentarus prašome siųsti Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos Strateginio planavimo skyriaus vedėjui Ričardui Ališauskui (ricardas.alisauskas@smm.lt). Autorius, norinčius publikuoti savo parengtas analizes, prašome kreiptis į Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos Strateginio planavimo skyriaus vyriausiąją specialistę Eveliną Raudytę-Lipeikienę (el. p. evelina.raudyte-lipeikiene@smm.lt, tel. (8 5) 219 1120).

Analizę parengė **dr. Agnė Brandišauskienė**, VDU Švietimo akademijos Edukologijos tyrimų instituto vyresnioji mokslo darbuotoja.

Konsultavo ir pastabas teikė: **Ričardas Ališauskas**, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos Strateginio planavimo skyriaus vedėjas, **dr. Rita Dukynaitė**, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos Strateginio planavi-

mo skyriaus vyriausioji patarėja, **dr. Loreta Žadeikaitė**, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos Studijų, mokslo ir technologijų departamento vyriausioji patarėja, **Audronė Šuminienė**, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos Bendrojo ugdymo departamento Pagrindinio ir vidurinio ugdymo skyriaus patarėja, **dr. Rima Zablackė**, Nacionalinės švietimo agentūros Stebėsenos ir vertinimo departamento Švietimo politikos analizės ir tyrimo skyriaus analitikė, **Jolanta Jevsejevienė**, Nacionalinės švietimo agentūros Stebėsenos ir vertinimo departamento Švietimo politikos analizės ir tyrimo skyriaus analitikė.

Mokinių iš (ne)palankios socialinės, ekonominės ir kultūrinės aplinkos ugdymo(si) pasiekimai ir parama jų veiksmingam mokymuisi

Redaktorė *Anželika Tekutienė*
Maketavo *Valdas Daraškevičius*

2022-12-19. Tir. 900 egz.

Išleido Nacionalinės švietimo agentūros Bendrųjų reikalų departamento Dokumentų valdymo skyrius, K. Kalinausko g. 7, LT-03107 Vilnius

Spausdino UAB „INDIGO print“, Piliakalnio g. 1, 46223 Kaunas

ISSN 2669-0977 (elektroninis)